

Міністерство освіти і науки України
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Філософський факультет
Кафедра політичних наук

Особливості трансформації доктрини лівого екстремізму

Кваліфікаційна робота
зі спеціальності 052 «Політологія»
освітнього рівня «Бакалавр»

студента
IV курсу ОР «Бакалавр»
денної форми навчання
Бабиченка Артура

Науковий керівник:
Федорченко Володимир Миколайович
кандидат політичних наук,
доцент кафедри політичних наук

Допущено до захисту:
Завідувач кафедри _____

ЗМІСТ

ВСТУП.....	1
РОЗДІЛ 1. Особливості становлення лівого екстремізму.....	4
1.1. Ідейні витоки політ доктрини лівого екстремізму.....	4
1.2. Особливості становлення політичного руху лівого екстремізму	11
РОЗДІЛ 2. Основні складові класичної політичної доктрини лівого екстремізму.....	17
1.1. Антикапіталістичні та антисоціалістичні ідеї Франкфуртської школи у доктрині лівого екстремізму.....	17
1.2. Вчення про «Одновимірну людину» Герберта Маркузе в політичній доктрині лівого екстремізму.....	23
РОЗДІЛ 3. Особливості сучасного етапу трансформації лівого екстремізму.....	30
1.1. Специфіка політичної доктрини сучасного лівого екстремізму.....	30
1.2. Політична практика сучасного лівого екстремізму.....	33
ВИСНОВОК.....	43
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ І ДЖЕРЕЛ.....	47

ВСТУП

Актуальність теми визначається наступним:

У життєдіяльності сучасного людства існують проблеми, яких раніше не було зовсім, або вони були не такі серйозні. Одна з таких проблем це лівий екстремізм. Це вкрай негативне явище, яке небезпечне саме по-собі, крім того, воно є поживним середовищем для тероризму

На рубежі ХХ-ХХІ століть спостерігається активізація оновлених (стратегічно, тактично) лівоекстремістських політичних сил в рамках глобального протесту, що стає характерною рисою сучасної світової політичної системи;

Тому, ми вважаємо що надзвичайно важливо підняти тему саме трансформації доктрини лівого екстремізму, щоб зрозуміти й спрогнозувати на майбутнє які наслідки несе для людства це явище лівого екстремізму.

Адже, сучасні лівоекстремістські рухи різної спрямованості в частині стратегії і тактики базуються на загальних принципах діяльності екстремізму (що не скасовує наявності унікальних властивостей в кожному конкретному випадку), тому закономірності і тенденції розвитку, що виявляються при дослідженні класичних лівоекстремістських моделей, можуть бути застосовані і до інших видів екстремізму який стає одним із вагомих політичних інструментів у сучасній політиці, це лише додає актуальності і вагомості нашій роботі.

Процеси глобалізації посилюють розрив між багатими і бідними регіонами планети, а так само внутрішню соціально-економічну стратифікацію націй. Відбувається перекачування ресурсів з національних економік слабших країн у розпорядження сильніших.

Дані обставини знову актуалізують ідеї соціальної справедливості, породжують переконаність у необхідності боротьби за принципово інший розподіл матеріальних і соціальних благ у глобальному масштабі. За що і ведуть свою боротьбу ліві екстремісти

Тому вважаємо що доктрина лівого екстремізму в аспекті її становлення трансформації і тенденцій розвитку потребує вивчення як теоретичний феномен і як практичний виклик системі національної безпеки будь-якої держави. Ліва ідеологія, як інтернаціональна, не обмежена рамками прихильності будь-якої релігії, неминуче актуалізується. Відповідно проявляються і радикальні її форми, розгортаються нові екстремістські рухи. Саме тому вважаємо що так гостро постає питання розкриття ідейних витоків доктрини лівого екстремізму та становлення його політичного руху, огляду основних складових класичної політичної доктрини лівоекстремістів і тенденцій розвитку починаючи з кінця ХХ початку ХХІ століття. Все це допоможе нам краще зрозуміти таке складне й неоднозначне політичне явище що набирає обертів на даний момент а також спрогнозувати його подальшу долю й розвиток .

Стан наукового опрацювання теми:

Різні аспекти проблеми висвітлені в низці монографій, докторських і кандидатських дисертаціях, написаних: Морозовим І.Л., Суслоновим П.Є., Ямалітдіновим А.А., Токарева, Г.І. Вітюк ,В.В. Ефіров ,С.А., Патрік Ю, П. Ланг, П. Траугбер. К. Шредер, збірниках наукових праць та інших видань.

Об'єктом дослідження є лівий екстремізм.

Предметом: є сутність та особливості трансформації доктрини лівого екстремізму.

Мета: з'ясувати особливості трансформації доктрини лівого екстремізму.

Реалізація поставленої мети зумовила вирішення наступних **завдань:**

1. Розкрити ідейні витоки політичної доктрини лівого екстремізму.
2. Визначити особливості становлення політичного руху лівого екстремізму.

3. Розкрити антикапіталістичні та антисоціалістичні ідеї Франкфуртської школи у доктрині лівого екстремізму.

4. З'ясувати роль вчення про «Одновимірну людину» Герберта Маркузе в політичній доктрині лівого екстремізму.

5. Визначити специфіку політичної доктрини сучасного лівого екстремізму.

6. Розкрити зміст політичної практики сучасного лівого екстремізму.

Методи дослідження:

Історико-порівняльний, для з'ясування історичних обставин і особливостей формування та трансформації політичних ідей в доктрині лівого екстремізму.

Структурно-функціональний, для з'ясування особливостей структури політичного вчення лівого екстремізму та ролі кожної із складових в трансформації доктрини лівого екстремізму від витоків до сьогодні.

Структуру кваліфікаційної роботи складають: вступ, три розділи, з двома підрозділами кожен, висновки, список використаних джерел та літератури. Загальний обсяг кваліфікаційної роботи становить 54 сторінки, список використаних джерел займає 8 сторінок та нараховує 35 найменувань.

Розділ 1. Особливості становлення лівого екстремізму.

1.1. Ідейні витoki політичної доктрини лівого екстремізму.

Розглядаючи таке складне і суперечливе явище політичного процесу, як лівий екстремізм, необхідно спочатку визначитись щодо змісту даного терміну. Оскільки лівий екстремізм є своєрідним «окремим випадком» політичного екстремізму взагалі, необхідно, перш за все, визначитись щодо робочого визначення останнього. У вирішенні даного питання існує кілька підходів.[18]

Психологічний, особистісно орієнтований підхід, дає визначення екстремізму як форми політичної поведінки індивіда, що характеризується сильним емоційним компонентом.

Прихильники соціально-політичних та економічних підходів, як правило, намагаються будувати визначення терміну на базі політичного чинника. При цьому проявляється прагнення пов'язати сутність екстремізму з тим об'єктом, проти якого він спрямований.[30]

В цьому плані характерне трактування, що застосовується у політології, яка стверджує, що екстремізм є: «прихильність в політиці і цілях до крайніх поглядів і дій.» У політичному плані екстремізм виступає проти сформованих суспільних структур та інститутів, намагаючись підірвати їх стабільність, розхитати і скинути заради досягнення своїх цілей, як правило, силовими методами.

Політичний екстремізм налаштований на знищення існуючих державних інститутів та встановлення диктатури тоталітарного порядку «лівого» або «правого» напрямку. Політичний екстремізм-ідеологія і практика застосування крайніх нелегітимних, нерідко насильницьких методів і засобів політичної боротьби.[24, ст. 247]

Під політичним екстремізмом мається на увазі прагнення певних груп людей або окремих громадян затвердити лідерство і забезпечити реалізацію своєї політичної програми, цілі і наслідки здійснення якої несумісні з інтересами більшості; подібні перетворення декларується проводити негайно,

силовим шляхом долаючи можливий опір.[10]

Причому центральним ядром політичного екстремізму є його ідеологія, яка може бути представлена націоналізмом, «комунізмом» (в даному випадку маються на увазі виключно утопічні теорії широкого спектру – від анархізму, до концепцій безкласового суспільства тоталітарного типу), войовничою релігійною доктриною.[18, ст.16]

Ліва ідеологія завжди відрізнялася схильністю до насильницьких дій, оскільки виникла як опозиція «старої», традиційної «правої» ідеології. Ліві бачили можливості активного перетворення людством навколишнього світу. Тому слід визнати, що ліві радикали, звертаючись до екстремістських засобів досягнення політичних ідей, послідовно реалізовували свої світоглядні установки. [30,ст 183]

Тому робочим визначенням «лівого екстремізму» буде таке:

Лівий екстремізм є соціально-політичне явище, виражене в прагненні певних політично активних груп соціуму або окремих індивідів реалізувати такі основні завдання:

а) руйнування існуючої державної системи;

б) створення декларованого «більш справедливого» суспільства на ідеологічній основі запозичень як з соціалістичних і комуністичних концепцій, так і своїх нових лівоекстремістських доктрин; яке здійснюється усіма доступними засобами.

При цьому лівий екстремізм слід сприймати як категорію двоїстого роду. По-перше, виступаючи в якості активного суб'єкта формування соціально-політичної атмосфери в країні, він сприймається єдиною автономною категорією. По-друге, лівий екстремізм є багатофакторним явищем з досить складною структурно-функціональною системою. [18,ст. 18]

Ліві екстремісти проголошують як носія суспільної мудрості та істини трудящі класи і шари: пролетаріат, трудове селянство і т. п. Вони критикують капіталізм за соціальну нерівність, несправедливість, експлуатацію,

придушення особистості і т. д. При цьому відкидаються убік інтереси інших політичних сил і течій, в якості представника волі всього народу розглядається тільки власна партія, її вожді. У політичній боротьбі вони не сприймають ніякі компроміси, ніякі поступки. [37]

Усунути ці явища вони готові будь-якими засобами, аж до збройних повстань і заколотів. Їх метою є– безкомпромісна боротьба за світову революцію.[18]

В авторитарних індустріальних країнах лівий екстремізм є інструментом боротьби за владу, (по крайній мірі, хоча б способом деякого обмеження всевладдя і безкарності правлячого режиму), та у відкритому суспільстві він може виступати або у формі стихійного бунту проти існуючих відносин, або знову інструментом боротьби за владу, але вже з боку тих політичних сил, які усвідомили своє повнебанкрутство в легальній конституційній боротьбі.[34] В даному випадку необхідно враховувати, що навіть серед західних демократій на тому чи іншому хронологічному відрізку новітнього періоду виявляються умовні відкриті суспільства, в яких політична еліта призовнішніх атрибутах демократії використовує спеціальні політичні технології, які роблять безглуздою легальну боротьбу лівої опозиції, оскільки її заздалегідь прирікають на провал.[18,ст. 36]

Ліві екстремісти апелюють до ідей марксизму, троцькізму, анархізму, маоїзму, оголошуючи себе найбільш послідовними захисниками «трудящих мас». Представники та прихильники лівого екстремізму виступають з критикою проти соціальної нерівності, експлуатації та придушення особистості.[28] Особливу увагу вони приділяють критиці капіталізму, імперіалізму, плутократії, відчуження особистості, бюрократизації суспільства, соціальної нерівності. При всій еkleктичності ліворадикального світогляду для нього характерний акцент на непримиренну класову боротьбу.[20]

Можна запропонувати наступну градацію основних форм лівого екстремізму:

- 1) Лівий екстремізм як теоретико-філософська течія;

2) лівий екстремізм як політичний рух.

Основним змістом теоретико-філософського напрямку в лівому екстремізмі виступає пошук і розробка альтернативних типів і варіацій організації соціуму. Причому альтернативна модель будується на основі різних запозичень з класичного марксизму, анархізму, утопічного соціалізму, підданих істотній модернізації, трансформації.

Як правило, представники даного напрямку показують безперспективність розвитку західного відкритого суспільства, акцентують увагу на його вадах і недоліках.

Навіть не закликаючи прямо донегайної докорінної зміни суспільних, політичних та економічних відносин, автори незмінно підводять до думки про неминучість і необхідність такої. Існуючі відносини пропонується замінити більш прогресивними і справедливими. Запозичення з соціально-політичних шукань минулого піддаються в теоретико-філософському екстремізмі переорієнтації на сучасну обстановку.[18]

Необхідно особливо підкреслити, що рамки теоретико-філософського лівого екстремізму досить розмиті. Це навіть не стільки самостійний напрямок, скільки сфера перетину окремих компонентів різних філософських і політичних концепцій, поглядів, думок.

Тому недоцільно жорстко ідентифікувати з теоретико-філософським напрямком лівого екстремізму конкретних мислителів або цілі філософські школи. Це доречно лише по відношенню до деяких складових їх концепцій. [18, ст. 19-20]

Теоретико-філософський різновид лівого екстремізму явище цілком природне не тільки для суспільства індустріальної фази розвитку, а й більш ранніх періодів. Це напрямок філософської, художньої та (меншою мірою) політичної думки.

Найбільш яскраво феномен теоретико-філософського лівого екстремізму характеризують деякі компоненти робіт В.Райха (теорія «сексуальної

революції»), Г. Маркузе (теорія одномірності сучасної людини, обґрунтований пошук альтернативних носіїв революційності), Т.Адорно (теорія заперечення будь-якої завершеності і системи, тяга до абсурду).

Причому філософія Т.Адорно була взята на озброєння рухом молодіжного протесту 60-х років і справила значний вплив на формування програмних установок «нових лівих» (Ю.Н. Давидов в якості яскравих представників цього напрямку називає таких провідних філософів-екзистенціалістів, як Жан-Поль Сартр і Альбер Камю).

Найбільш характерно, що ніхто з даної групи теоретиків не представив чіткої і цілісної доктрини лівоекстремістського спрямування. Найчастіше самі автори зазначених розробок виступали проти революційного, насильницького шляху перетворення суспільства, вражені ходом молодіжних хвилювань 60-х років. Однак їх окремі висловлювання і теоретичні положення широко використовувалися лівими радикалами всіх напрямків.[19]

Теоретико-філософський лівий екстремізм є закономірною реакцією на соціально-політичні (перш за все) і економічні (в меншій мірі) кризи, неминучі при еволюції суспільства відкритого типу. Даний напрямок розробляється представниками інтелектуальної еліти суспільства як духовно-світоглядні шукання в технократичній атмосфері особистісного відчуження. [18]

Однак даний напрямок часто підводить теоретичну базу під діяльність різних ліворадикальних політичних, і навіть терористичних рухів (всупереч волі авторів). Але це не дає підстави відносити даний напрямок соціально-політичної теорії до факторів, що становлять загрозу для системи державної безпеки і політичної стабільності. Саме по собі воно не здатне породити політичний лівий екстремізм або ультралівий тероризм, але може сприяти консолідації ідеологічної платформи цих рухів. [22]

Синтез доктрин ліворадикальної трансформації громадянського суспільства, державних структур та практичної боротьби за владу (або проти існуючої влади) дає політичну форму лівого екстремізму. Дана категорія включає в себе діяльність політично активних груп громадян, що представляють

собою структурно оформлені ієрархічно впорядковані об'єднання (найчастіше приймають вигляд офіційно зареєстрованих партій, громадських рухів, або самопроголошені утворення), чий зусилля спрямовані на пропаганду ідеї негайного відсторонення від влади панівної політичної еліти з подальшим проведенням реформ, спрямованих на злам, утвердження в державі соціальних, правових та економічних відносин, і заміну їх на іншу, зазвичай тоталітарну систему, декларовану як соціалізм (або навіть комунізм). Дані політичні рухи активно використовують ідеологічну базу і класифікацію соціалізму, і доктрин, орієнтованих на практику боротьби за реальну владу під гаслами соціалізму.[12]

Лівоекстремістські рухи, як правило, критично і агресивно ставляться до традиційних комуністичних партій, хоча відмінність між ними полягає навіть нестільки в глибині необхідних перетворень, скільки в радикалізмі пропонованих методів їх досягнення. Терміном «лівий радикалізм» позначається відгалуження лівого руху, яке, незважаючи на прихильність радикальним перетворенням, все ж прагне обґрунтувати різні закономірності виходу з кризи шляхом соціальної революції.[1, ст.4-5]

Якщо ортодоксальний комуністичний рух (КПРС та її західноєвропейські сателіти) здатний був розробляти довгострокову стратегію і чітко її дотримуватися, то лівоекстремістські організації в хронополітичному вимірі неспроможні.

Їх діяльність цілком сконцентрована на поточному моменті. Образно кажучи: час – основний ворог політичного лівого екстремізму, швидко досягнувши точки «граничної активності», він поступово починає втрачати своїх прихильників, неухильно скорочуючи сферу соціально-політичного впливу. [18, ст. 20-21]

Найбільше такі рухи активізуються та можуть розкритись лише в революційний час. Необхідно послідовно пояснювати, що революція – це завжди незаконне взяття влади, супроводжуване загибеллю і стражданнями людей, соціально-економічними катаклізмами, що революційна боротьба пов'язана з терором – крайньою

формою екстремізму.[30, ст. 185] Політичний лівий екстремізм слід розглядати як дестабілізуючий фактор по відношенню до державної системи. Однак його ресурси не варто переоцінювати. Більш серйозну загрозу державній безпеці несе ультралівий тероризм.[22]

Цьому виду тероризму ближче прагнення до знищення існуючої державної системи і зміні звичних громадянських стосунків, за допомогою жорстокого насилля до влади і пригноблення населення.

Виділимо чинники що сприяють лівим екстремістам у переході до таких крайніх засобів:

1. економічна криза, що утискає інтереси малих підприємців, інтелігенції і найманих осіб;
2. масове безробіття серед молоді і активних в політичному відношенні громадян;
3. відокремлення або репресії з боку правлячої влади по відношенню до непотрібних опозиційних рухів, нав'язування нею нетрадиційних для даного суспільства соціально-політичних нововведень;
4. досвід звитяжних промарксистських озброєних рухів у бідних країнах
5. знайомство з концепціями озброєної боротьби Марігели, Че Гевари, Мао Цзедуна[18]

1.2 Особливості становлення політичного руху лівого екстремізму

При дослідженні лівого екстремізму в історичній ретроспективі, перед нами постає важке завдання у визначенні хронологічних рамок даного феномена. З одного боку, сутнісні ознаки лівоекстремізму виділяються у «лівих» XVIII, XIX і першої половини XX ст.: яacobінців, анархістів, революційних демократів і, звичайно ж, більшовиків. Але з іншого боку, самі терміни «ліворадикалізм», «ліві екстремісти» з'являються пізніше. [30,ст 183-184]

Як соціальне явище і політична течія, лівий екстремізм існує досить довго. Політична історія XIX – початку XX століття показала, що лівоекстремістськими руху існують при різних політичних режимах, на різних етапах розвитку суспільства. Вони життєздатні і в буржуазно-демократичну республіку, і в імперії з абсолютною монархією.

Передові європейські держави, що володіли розвиненою промисловою структурою (і, відповідно, усіма наслідками, які вона надає на соціальні і психологічні компоненти стану суспільства), слугували живильним середовищем лівоекстремістським рухам не гірше, ніж аграрна Росія.[19]

Залежно від типу суспільства, національних особливостей, лівий екстремізм був представлений різними політичними програмами і різною тактикою практичної діяльності. Однак ряд категорій завжди залишався незмінним: вимога негайного демонтажу існуючої політичної системи, віра в можливість успішної перебудови соціальної та економічної структури соціуму відповідно до принципів різних утопічних теорій.

Лівий тероризм і екстремізм другої половини XX століття набувають якісно іншого змісту. У цей період лівий екстремізм проявляє небувалу активність, як в індустріальних центрах Західного блоку, так і в підконтрольній йому периферії, представлений «третім світом». Тільки Радянський Союз і його сателіти, більш-менш затвердивши тоталітарну модель, були застраховані від цього явища. Причому не слід стверджувати, що соціалістична держава

автоматично виключає розвиток лівого екстремізму в надрах своєї системи. Йдеться саме про тоталітарний режим будь-якої орієнтації, так як, він в корені пригнічує ті чинники, які необхідні для запуску механізму розвитку лівоекстремістських процесів.[18,ст 35-36]

60-ті роки XX стали часом народження безлічі лівоекстремістських угруповань по всьому світу. Історично і ідейно-світоглядно це пов'язано з відомою «студентською революцією» 1968 року і появою «нових лівих», ідеологами яких були Г. Маркузе, Ж. П. Сартр, Г. Дебре, Ф. Фанон. Рух «Нових лівих» отримав збірне найменування «гошизм» [30,ст. 184]

Французький ліворадикальний рух кінця 60-х рр., не був єдиним і був роздроблений на кілька течій, з яких найбільш впливовими були анархічна і троцькістська. [27, ст 15]

Важливо зазначити що саме в цей час в країнах Західної Європи і в США сформувався рух «нових лівих». Його представники виступили з критикою «старих лівих», тобто комуністів і соціалістів, звинувачуючи їх в недооцінці ролі збройної боротьби в революційному процесі.

Програмним документом цього руху став «Лист до нових лівих», опублікований американським журналістом Чарльзом Райтом Міллсом в 1961 році, Міллс стверджував, що робітничий клас більше не є провідною силою світового революційного руху. Ударною силою світової революції Міллс називав молодь: як приклад він наводив кубинську революцію кінця 1950-х років, А також студентські виступи в США, Англії, Японії.

Говорячи про «нових лівих», звичайно, необхідно представляти ту атмосферу молодіжного бунту, яка виникла на Заході в 60-ті роки XX ст. Цей бунт являє собою досить своєрідний і неоднозначний культурно-психологічний феномен. У благополучних і ситих країнах Західної Європи та Північної Америки значна частина молоді раптом не захотіла «грати за правилами», дотримуватися норм і мораль буржуазного суспільства, робити кар'єру і домагатися матеріального успіху. З'явилися перші молодіжні субкультури – наприклад, хіпі з їх асоціальним чином, проповіддю вільної любові і

експериментами з наркотиками, або відверто агресивні «ангели пекла» - банди мотоциклістів байкерів.

Головним ідеологом «нових лівих», «пророком молодіжного бунту» став Герберт Маркузе (1898-1979р.). Німецький і американський філософ, соціолог, який в 1964 р опублікував працю під назвою «Одновимірна людина». У цій книзі Маркузе стверджує, що західне суспільство з його хваленими демократичними цінностями та інститутами насправді зовсім не є вільним, представляючи собою приховану форму тоталітаризму. [4]

У такому суспільстві людина є «одновимірною», примітивною, оскільки вона знаходиться під жорстким контролем ЗМІ та реклами, будучи, з точки зору мислителя, заручником суспільства споживання. Вихід з даної ситуації Маркузе бачив у «Великій Відмові від Системи», тобто в агресивному неприйнятті цінностей і норм поведінки буржуазного суспільства.[14]

Ключовою ідеєю лівих того часу є теорія «третього шляху», що складається з декількох елементів. По-перше, ідея про втрату робітничим класом і комуністичними партіями революційного потенціалу, оскільки вони інтегрувалися в буржуазну політичну систему.[25]

По-друге, ідея про те, що головною революційною силою сучасності є маргінальні групи суспільства: інтелігенція, студенті різного роду меншини. Згідно Маркузе, революцію повинна почати молодь, яка здійснила «Велику відмову» від співпраці з буржуазним суспільством і державою.[30, ст. 184]

Проповідуючи ідею «Великої відмови» від репресивної цивілізації і її цінностей (Г. Маркузе), «нові ліві» спиралися на аутсайдерів, ізгоїв суспільства, декласовані маргінальні верстви населення, люмпенів і національні меншини. За допомогою політичного терору (використовуючи, насамперед, тактику лівих радикалів, зокрема, есерів, більшовиків, анархістів) прагнули загострити суперечності капіталізму, створити передреволюційну ситуацію і «розбудити» обуржені народні маси.[27]

У лівій свідомості 1960-х років, найбільшою мірою схильному переводити соціально — філософську проблематику в площину поетичних символів, значне місце зайняло протиставлення двох міфологічних образів — Прометея і Орфея. Ця опозиція, що символізує протилежні людські типи і типи культур, чітко виявилася в ранніх роботах Маркузе і з часом вкоренилася у всьому ліворадикальному світовідчутті.

Прометей для лівихекстремістів став символом продуктивності, панування над природними силами: це людина розуму, навичок та вміння, «герой» західноєвропейської цивілізації. Орфей — у всьому антагоніст Прометею, говорив Маркузе. «Орфей... не став героєм західної культури - його образ символізує гру і задоволення, він співає, а не наказує, його жест Великодушний, його діяння — мир, а не Ратна праця, він існує поза часом, зближуючи людину з Богом і природою».[27]

При цьому і Прометей, і Орфей в ліворадикальній свідомості стали асоціюватися з певними соціальними суб'єктами. Прометей - з технократичним ідеалом особистості, цілком підпорядковує себе суспільно-функціональним нормативам. Що ж стосується Орфея, то він для лівих радикалів став символом самого Прометея, символом контркультури і звільнення особистості від сковуючих її соціальних і культурних норм: орфіко-нарцисичні образи несуть в собі символ «Великої відмови». Протиставлення Прометея і Орфея ліві радикали витлумачили як протиборство істеблішменту і «нових лівих».

Оцінюючи західноєвропейську цивілізацію як репресивну, Маркузе стверджував, що система придушення, створена буржуазною державою, ґрунтується не тільки на економіці і має не тільки політичний характер. «Витоки придушення слід шукати в первісному придушенні інстинктів, що трапляється ще в ранньому дитинстві».[14]

Вищезгаданий Маркузе був представником Франкфуртської школи соціальної філософії, в яку крім нього входили також відомі філософи і психологи М. Хоркхаймер, Т. Адорно, Е. Фромм. І якщо екзистенціаліст Сартр особисто брав участь у студентських заворушеннях 1963 року то франкфуртців

не можна дорікнути в екстремістській політичній поведінці. Все робилося в рамках суто філософських досліджень. Хоркхаймер і Адорно створили «критичну теорію суспільства», яка відкидає традиційну філософію і мистецтво, мова йшла про «самогубство» мистецтва.[29]

Психологічно можна навіть пояснити ліворадикальні мотиви франкфуртців, оскільки в більшості своїй вони були емігрантами з нацистської, праворадикальної Німеччини. Однак потім їх філософські ідеї стали використовуватися для політичних висновків.

Ряд дослідників відзначають, що коли їхні учні і послідовники почали встановлювати цей зв'язок між ідейним, філософським радикалізмом і політичним екстремізмом, батьки засновники і основоположники Франкфуртської школи (М. Хоркхаймер, Т. Адорно та ін.) Поспішили відмежуватися від «нових лівих». Однак було вже пізно.

У Маркузе був цілий ряд послідовників – ідеологів студентського «лівацтва» (М. Савіо, Р. Дучке, Д. Конбендіт), які трансформували «маркузеанський» філософський радикалізм в політичну дію екстремістського толку. Спочатку це були вуличні заворушення і провокації, які поліція, яким поліція запобігала силою.

У 70-ті роки лівоекстремізм розвивається в своїй найбільш зловісній формі – формі лівого тероризму.

Безпосередньо теоретичним обґрунтуванням лівоекстремістською терористичної практики стали роботи французького соціолога і журналіста Р. Дебре. Він був знайомий з Че Геварою та висував ідею про існування особливого латиноамериканського шляху звільнення від капіталізму.[30, ст. 184]

Як висновок можемо сказати що у цьому розділі ми розглянули декілька важливих питань у аспекті саме становлення лівого екстремізму. По-перше важливо було з'ясувати робоче визначення терміну «лівий екстремізм», адже підходів до його визначення як нами зазначалось вище було достатньо багато.

По-друге розглянули ідейні витоки доктрини лівого екстремізму та охарактеризували особливості становлення політичного руху.

Розділ 2

Основні складові класичної політичної доктрини лівого екстремізму

1.1 Антикапіталістичні та антисоціалістичні ідеї Франкфуртської школи у доктрині лівого екстремізму

Для початку варто зазначити, що Франкфуртська школа – це критична теорія сучасного (індустріального) суспільства, заснована у Франкфуртському університеті 1923 року. Від 1935 до 1953 року він діяв у вигнанні в США, а потім був відроджений у Франкфурті.

Франкфуртська школа виникла на базі Інституту соціальних досліджень при Університеті Франкфурта–на–Майні. Початок її існування прийнято вести з 1930 року, коли інституту тоді почав керувати Макс Хоркхаймер. Перший директор Карл Грюнберг, залучив до роботи в інституті багатьох талановитих молодих вчених з комуністичними і соціал-демократичними переконаннями, заснував перший великий журнал з історії робочого руху в Європі.

До 1930 року у інституті були закладені основні напрями роботи, а його журнал включав новітні статті К.Корша, Д.Лукача, Г.Гросмана і Д.Рязанова. Макс Хоркхаймер, став директором інституту в 1930 році та оголосив його метою розробку «соціальної філософії», доповненої практичними дослідженнями.

Франкфуртська школа зібрала багатьох опозиційно налаштованих мислителів, що негативно ставилися до капіталізму, але вважали, що ідеологи лівих партій перекутили і зіпсували широту діалектичного аналізу. В умовах посилення гітлерівської партії Франкфуртська школа встигла врятувати архів Маркса і Енгельса, відправивши його в СРСР.

Франкфуртську школу називають критичною через її велику критику капіталістичного і соціалістичного суспільства в умовах саме радянської системи. В основі марксизму лежала леніно-сталінська модель. Вона стала предметом особливої уваги

представників Франкфуртської школи. Школа займалася такою групою проблем та тематикою:

- 1) проводила аналіз капіталізму та підприємств крізь аспект проблеми відчуження;
- 2) виступала з критикою тодішнього суспільства за антигуманність та антиособистісний характер;
- 3) створювали концепцію авторитарної особи та намагалися за допомогою соціальних досліджень довести дійсність, яка відповідає самій соціальній реальності.

Створенням методології соціологічних досліджень займався Адорно, комунікаціями – Хабермас, рухом ліворадикального толку – Маркузе. Вони викривали владу як ідеологію, що приймає найрізноманітніші форми, що використовує ресурси філософії, міфології і мистецтва.[13, ст. 84]

У 1960-ті роки – Фромм, Маркузе, Адорно, Хабермас виступили з критикою високорозвиненого індустріального суспільства, глибоко і всебічно проаналізувавши численні форми соціальної патології, ірраціональних проявів заорганізованого (за термінологією Маркузе - одновимірного) суспільства, які є згубними для людини, його справді людських потреб.

Науково-технічний прогрес оцінювався франкфуртцями як інститут репресивного придушення культури. Культура і мистецтво в сфері панування технократичного мислення втрачають свою сутність – сфера технічного пригнічує сферу духовного.[28] Лівий екстремізм багатьма вченими трактується як практичне вираження теорій неомарксизму.

Неомарксизм – це особлива течія суспільної, в тому числі філософської, думки 50-60-х років ХХ століття, який висловив той великий інтерес до творчості Маркса і його філософії, який був характерний для цього періоду. Мова йде не про нові дослідження робіт Маркса і не про нову інтерпретацію його творчості.

Політологічний неомарксизм-це сукупність і практика науководослідницького застосування неомарксистських методологічних принципів і наукових концепцій (неомарксистської політичної теорії) ХХ-початку ХХІ століття, висхідних у руслі ідейних традицій до марксизму, що інтерпретують, синтезують і відштовхуються від його положень у рішеннях сучасних політологічних завдань.[7]

Такого роду дослідженнями займається і буде займатися марксознавство, аналізує текстийого робіт і дає їм ту чи іншу інтерпретацію. Адже прийнято розрізняти неогегельянство, неокантіанство від гегелеведення і кантоведення. Неомарксизм – це певне теоретичне устремління знайти за допомогою Маркса відповіді на важливі питання тої сучасності.

Зауважимо, однак, що сам напрямок неомарксизма різноманітно і неоднозначно трактує багато концептів як класичного марксизму, так і дефініції нового постіндустріального суспільства. Одним з ключових понять в неомарксизмі є соціальна революція.

Представники Франкфуртської школи (М. Хоркхаймер, Т. В. Адорно, Г. Маркузе, Е. Фромм) визначають революцію як докорінне перетворення соціальної і політичної дійсності, де акцент робиться на осмислення суб'єктивної сторони революційного процесу.

По-суті своїй, соціально-політична революція в неомарксизмі – це культурна революція, саме таку революцію можна «назвати справжньою соціальною революцією (а не бунтом). Остаточна мета нової соціальної практики – у використанні усупільнення засобів виробництва для розвитку дійсної свободи індивіда.[20]

Неомарксизм став реакцією ряду західних інтелектуалів на виклики і протиріччя ХХ століття, в першу чергу – на прихід до влади в ряді держав Європи тоталітарних режимів, що викликало необхідність в аналізі феномена тоталітаризму. Другим головним напрямком неомарксистських досліджень стало вивчення відчуження і одномірності людини в сучасному

капіталістичному суспільстві, в зв'язку з чим потрібно було переглянути традиційні марксистські погляди на пролетаріат як суб'єкт революційного перетворення суспільства.

Неомарксистські концепції, в першу чергу – погляди представників Франкфуртської школи, сформувалися в 1930-ті – 1960-ті роки. Коли в індустріально розвинених країнах відбувся перехід до фордистської і тойотистської моделей організації виробництва. Для розуміння політологічної концепції Франкфуртської школи необхідно зупинитися на аналізі історичного розвитку суспільства, який, зокрема, був даний М. Хоркхаймер і Т. Адорно в роботі «Діалектика освіти» (1947), присвяченій виявленню причин репресивних тенденцій сучасного суспільства в історичному досвіді попередніх епох.

Розглядаючи людину як антропологічно єдиний вид, автори підкреслили, що якщо раніше людина була злита з природою, будучи її частиною, то в міру розвитку розуму відносини людини і природи перетворилися, природа стала сприйматися людиною як об'єкт впливу, яке набуло форми панування. «Людська історія, історія прогресуючого оволодіння природою, - пише Т.В. Адорно, – продовжує справу несвідомого поневолення природи, її пожирання, перетворення в те, що пожерте».

Встановлення і зміцнення панування людини над природою стало визначатися як прогрес. Однак, зі встановленням панування над природою, стався відрив людини від природних відносин і, як наслідок, відносини панування-підпорядкування відтворили себе на рівні соціального.[10]

Основний вплив на рух «нових лівих» в Німеччині зробило вчення Г. Маркузе про «одновимірну людину». Аналізуючи становлення нового постіндустріального суспільства, посилення в ньому ролі засобів масової інформації, Маркузе доходить висновку, що сучасне західне суспільство – уніфікована система придушення і маніпулювання індивіда. У цьому інформаційному суспільстві техніка стала основною формою соціального панування, а виробничий процес замінив собою ідеологію, породивши «одномірну свідомість».

У зв'язку з чим, справжню соціальну революцію, революцію свідомості здатні здійснити індивіди «вільні від потреб і інтересів панування і поневолення». Новою революційною силою повинна стати протестуюча молодь і маси аутсайдерів, яка з'явиться «бунтом проти брехливих батьків, вчителів і героїв і солідарністю із знедоленими усього світу». Передумовою соціальної революції має стати «революція людини» (Велика відмова), відмова від репресивної цивілізації, від будь-якої форми співпраці з існуючою суспільною системою.

Індивідуальний бунт є необхідною умовою для появи нового «історичного суб'єкта особистості, який повинен мати якісно іншу свідомість». Неомарксистська теорія революції розуміє революцію як етап контрольованого бунту з використанням насильницького потенціалу мас, що залишилися поза демократичним процесом.

Сам Г. Маркузе заявляв, що не знає результатів революційної боротьби, призведе вона до справжньої свободи або до нової форми тоталітаризму, тобто новій формі репресивного виробництва.

Однак він не виключав неминучості революційного насильства, яке стане відповіддю на «насильство інститутів цивілізації», тим самим Маркузе заздалегідь фактично виправдовує будь-яку форму революційного терору. [4]

Ідеї Франкфуртської школи в післявоєнній Німеччині стають популярними серед німецької молоді також і в зв'язку з наслідками зміни програмної стратегії Соціал-демократичної партії Німеччини.

Багато студентів сприйняли Годесбергську програму СДПН 1959 році як зраду ідей соціалізму і поразки німецької соціал-демократії перед доктриною лібералізму. Радикальні настрої молоді не змогли бути оформлені і якимось чином інституціоналізовані в рамках існуючих легітимних систем ФРН, тому відбувається формування нелегальних організацій, з яких найзначнішою за своїм ідеологічним впливом стане RAF.

Цьому сприяє і вплив на рух лівих радикалів в Німеччині тези Г. Маркузе

про неефективність традиційних методів політичної боротьби, необхідності пошуку нових форм опору.

У своїй знаменитій промові на урочистому засіданні на честь ювілею видання «The Guardian» в грудні 1968 р Маркузе заявив, що «нові ліві» – єдині з усіх лівих рухів, які відповідають цим завданням, і тому надії на побудову соціалізму в найближчому майбутньому можуть бути пов'язані тільки з їх діяльністю.

«Ліві повинні знайти вірні засоби для того, щоб зламати конформістський і корумпований світ політичної мови і політичних відносин. Вони повинні розбудити свідомість і совість інших». Головним завданням лівого руху в умовах тотальної соціальної інтегрованості стає дезінтеграція всієї суспільної системи.[20]

1.2 Вчення про «Одновимірну людину» Герберта Маркузе в політичній доктрині лівого екстремізму

Герберт Маркузе – одна з найбільш парадоксальних фігур лівого руху ХХ століття. Його популярність серед протестуючої молоді 1960-1970-х років важко пояснити. Написані в руслі марксистсько-гегелівської традиції і опубліковані до цього часу основні роботи Маркузе англійською мовою були малозрозумілі масовій публіці і чужі науковому співтовариству США.

Обставини життя філософа також не сприяли його широкій популярності. Переїхавши в США, Маркузе залишився людиною німецької культури. Проживши кілька десятиліть в цій країні, він не зміг вписатися в американське суспільство. Сам Маркузе не відчував себе цілком вдома та зберігав тісні інтелектуальні зв'язки з Німеччиною, пильно цікавлячись подіями в країні.[18]

Маркузе майже не брав участі в політичному житті: ні з однією лівою організацією і ні з одним лівим журналом, не дивлячись на пропозиції, що надходили, він не співпрацював. У зв'язку з цими обставинами успіх «одновимірної людини», що приніс автору визнання, є вражаючим: робота мало кому відомого професора, якому до цього часу виповнилося 66 років, набула статусу «обов'язкової» для читання, називаючись в середовищі американської лівої молоді просто «книга»

Ця обставина тим більше дивна що в теоретичному плані «Одновимірна людина» не несла нічого принципово нового. Думка про падіння революційної ролі пролетаріату і його інтеграції в рамки існуючої системи давно вже обговорювалась не тільки колегами по Інституту соціальних досліджень, але зустрічалася і в роботах ліберальних ідеологів: Д.Белла, С.М. Ліпсета. В знаменитому листі «До нових лівих» Мілз закликав відмовитися від «метафізики робочого класу» відзначаючи, що його провідна революційна роль була історично конкретною ідеєю зведеною в абсолют. Трансформація капіталізму в корпоративну форму також аналізувалась ще до Маркузе і була добре відома не тільки в академічному середовищі. [4]

У своїй програмній роботі «Одновимірна людина», що вийшла в світ в 1964 році, Маркузе піддав цінності сучасної цивілізації критичній переоцінці. Він виявив недоліки і вади капіталістичного суспільства добробуту і заклав теоретичний фундамент студентських рухів західних країн в 1960-і роки і руху нових лівих.

Маркузе справив значний вплив на розвиток лівоекстремістської контркультурної думки другої половини ХХ століття. Його праці і в наш час представляють інтерес для революційних і бунтарських груп (сапатистів, «Тупак Ама-ру», маргінальних анархічних груп і ін.). А також для лівих вчених, які мають намір застосовувати на практиці такі незвичні технології політичної боротьби.

Найбільше зацікавились Г. Маркузе в стані нових лівих, що являє собою збірідейно-політичних течій другої половини ХХ століття в Америці і в країнах Заходу, представники яких виступили з критикою теорії і діяльності лівих старої закалки – комуністичних і робочих партій, що звинувачувалися в застарілих уявленнях про головні сили сучасного революційного процесу.

Нові ліві отримали своє вираження у величезному радикальному русі молодих людей, здебільшого освічених. Велика частка вчень нових лівих була створена саме Маркузе. Автора характеризувало критичне ставлення до тодішніх політичних систем, до всього, що живе і розвивається в суспільстві. Це ми бачимо вже зі змісту роботи 1941 року «Розум і революція» .

У цій роботі Г. Маркузе критикував соціал-демократів в намаганнях замінити соціалізм як теоретичну і практичну протилежність капіталістичній моделі парламентським рухом в рамках даної системи. Критика дій соціал-демократів ґрунтувалася тим, що, як казав Маркузе, ніяке підвищення рівня життя, ні розвиток демократії не припускають приближення комуністичної волі. Свій гнів Маркузе висловив і щодо старих комуністів, звернувши увагу на те, що узагальнення предметів виробництва – це тільки економічний фактор. «Якщо вони не будуть використовуватися для розвитку та задоволення потреб громадянина, вони просто переростуть в нову форму управління над

індивідивідом в гіпостазованому загальному»

Ідеальної соціальної практики Г. Маркузе вбачав у скасуванні праці. Вченому належить глибока думка, що революцію повинні втілювати в життя індивіди, «вільні від потреб і інтересів панування і поневолення», інакше «Потреба в пануванні і поневоленні перейде в нове суспільство».

Прогрес обернеться прогресивною репресією. Прикладом цього став розвиток Радянського в рамках нової системи репресивного виробництва[14]

Таким чином, в роботі «Розум і революція» Г. Маркузе виступив в якості критика високоіндустріалізованого суспільства з його масовим виробництвом і створенням штучних потреб, що поневолюють людей. Дана позиція допомогла новим лівим сформулювати своє уявлення про сучасне суспільство. У 1960-ті роки. Г. Маркузе зблизився з лівоекстремістським рухом.[18]

Згідно з концепцією Маркузе, «одномірність», під якою він має на увазі уніфікованість людей і їх обмеженість низькоматеріалістичними і фізичними орієнтаціями, стала фундаментальною характеристикою індустріального суспільства того часу. [20]

Держава, ЗМІ, праця, споживання, штучні («неправдиві») потреби стали «інструментами панування», завдяки яким людина опинилася в плутаній в «варварство громадських зв'язків». Маркузе вважає, що суб'єкти та установи влади не допускають того, щоб люди були по-справжньому щасливими і вільними, незважаючи на всі передумови для цього, що надаються досягнутим технологічним рівнем.

Більш того, можливе життя поза рамками сформованих і нав'язаних норм і правил (тобто обмежених тільки низько матеріалістичним і споживчими межами) занурило б «одновимірну людину» в переживання нікчемності, крайньої недостатності свого існування

Саме ці установки і утвердили умови його існування наповнюючи його життя свідомістю, впорядковують її в звичні рамки. Рекламна справа, якій Маркузе приділяє особливу увагу в своїй книзі, стала одним з елементів, що сприяють ефективності виробництва, «що забезпечує соціально необхідне

надмірне споживання». [14]

Але високий життєвий рівень членів сучасного суспільства пов'язаний з керованістю їх, тепер зручною, життям. Реклама в сучасному суспільстві постає як один з факторів, що призводять до «одномірності», технологічності поведінки людей. Її мова виключає альтернативні її дискурсу поняття. Гіпноз, сугестія, маніпуляція, нав'язування «знеособлених речей» і «фіксованих образів», викликання у реципієнтів потрібних асоціацій, містифікування – все це невіддільне від рекламної комунікації, з точки зору Маркузе.[31]

Сприйняття ідей Маркузе привело нових лівих до переконання, що сучасне їм індустріальне суспільство позбавлене чесності, гуманності та справедливості, підтвердженням чого є відмова у наданні багатьом громадянам економічних і цивільних прав, перебуванням на грані війни.

Суспільство перетворилося на грандіозну систему придушення і уніфікації людини, сформувало «одновимірних» людей, думками і поведінкою яких воно з легкістю маніпулює. Нові ліві перейняли у Маркузе його ідею про «одновимірне суспільство» і «Одновимірну людину», як співзвучну уявленням про суспільство. [27]

«Одновимірна людина» є індивід, який підпав під вплив поп-культури (телебачення, реклами, коміксів), що втратив здатність оцінювати своє місце і призначення у цьому світі. З точки зору вченого, «більшість людей в суспільстві достатку на стороні того, що є, але не того, що може або не повинно бути».[14] «Одновимірна людина» мислить і діє в згоді з бажанням системи, що називає йому хибні потреби, що закріплюють тяжкий труд, агресивність, злидні, несправедливість, а також поведінку відповідно до рекламних зразків «У розвинутій індустріальній цивілізації панує комфортна, спокійна, помірна, демократична несвобода, Свідощтво технічного прогресу. Дійсно, що може бути більш раціональним, ніж придушення індивідуальності».[15]

Розвинуте індустріальне суспільство успішно пригнічує потреби у звільненні і при цьому нав'язує непотрібні потреби, що створюють ілюзію ситого існування і притупляють прагнення до рішучих зміни стану речей . «Як

наслідок, виникає модель одновимірного мислення і поведінки ...» .[14]

Поставивши проблему «одновимірної людини» в західному споживчому товаристві, Маркузе розробив теорію про революційні сили сучасності, запозичену новими лівими: робітничий клас втратив роль революційної сили, в сучасних умовах почати революцію здатні молодь, студентство та інтелігенція, або використовуючи робітничий клас як матеріальну силу для втілення своїх ідей, або зовсім обходячись без нього.

Перетворити світ могли і маси аутсайдерів (люмпени, національні меншини, країни третього світу), «що залишилися за бортом демократичного процесу» і тому здатних його змінити

Основний вплив на рух «нових лівих» в Німеччині зробило вчення Г. Маркузе про «одновимірну людину». Аналізуючи становлення нового постіндустріального суспільства, посилення в ньому ролі засобів масової інформації, Маркузе доходить висновку, що сучасне західне суспільство – уніфікована система придушення і маніпулювання індивіда. У цьому інформаційному суспільстві техніка стала основною формою соціального панування, а виробничий процес замінив собою ідеологію, породивши «одномірну свідомість».

У зв'язку з чим, справжню соціальну революцію, революцію свідомості здатні здійснити індивіди «вільні від потреб і інтересів панування і поневолення». Нової революційної силою повинна стати молодь і маси аутсайдерів, які з'являться «бунтом проти брехливих батьків, вчителів і героїв і солідарністю зі знедоленими усього світу». Передумовою соціальної революції має стати «революція людини» (Велика відмова), відмова від репресивної цивілізації, від будь-якої форми співпраці з існуючою суспільною системою. Індивідуальний бунт є необхідною умовою для появи нового «історичного суб'єкта особистості, який повинен мати якісно іншу свідомість». [14]

Неомарксистська теорія революції розуміє революцію як етап контрольованого бунту з використанням насильницького потенціалу мас, «що

залишилися за бортом демократичного процесу». Сам Г. Маркузе заявляв, що не знає результатів революційної боротьби, призведе вона до справжньої свободи або до нової форми тоталітаризму, тобто новій формі репресивного виробництва. Однак він не виключав неминучості революційного насильства, яке стане відповіддю на «насильство інститутів цивілізації», тим самим Маркузе заздалегідь фактично виправдовує будь-яку форму революційного терору. [35]

Нові ліві перейняли у Г. Маркузе його ідею про «одновимірне суспільство» і «одновимірну людину», як співзвучну їх уявленням про суспільство. «Одновимірна людина» є індивіда, який потрапив під владу масової культури – телебачення, реклами, коміксів, який втратив здатність оцінювати своє місце і призначення в світі. З точки зору Г. Маркузе, «більшість людей в суспільстві достатку на стороні того, що є, але не того, що може або повинно бути». «Одновимірна людина» мислить і діє в згоді з бажанням системи, яка нав'язує йому хибні потреби, що закріплюють тяжкий труд, агресивність, злидні, несправедливість, а також поведінку відповідно до рекламних зразками. [14]

Вчений стверджував різке зменшення сили критики і опозиційності в сучасному світі: що приводило до тоталітарних проявів у житті людей, прикладом було виховання молоді.

На думку Г. Маркузе, тодішнє індустріальне суспільство успішно пригноблює потреби у звільненні і при цьому нав'язує штучні, хибні потреби, що створюють ілюзію благополучного існування і притупляють прагнення до радикальної зміни стану речей [14]

Відповідно до теорії Г. Маркузе поширення споживчого індивідуалізму та споживчої конкуренції в свідомості і психології більшості населення проявляється в постійній боротьбі за кращі умови існування, за володіння предметами як символами суспільного успіху і престижу особистості. Теорія Г. Маркузе дала спрямування лівим на протест саме проти епохи добробуту.

Розкривши проблему «одновимірної людини» в Європі, Г. Маркузе також

створив нову теоретичну течію про революційні сили сучасності, використану новими лівими. Маркузе говорив про те, що робітничий клас більше не є носієм революційної сили, задля побудови майбутнього. Згідно вченим в тодішніх умовах здійснити революцію може молодь, студентство та інтелігенція, або з використанням робітничого класу.[18]

У висновку варто сказати про спадщину праць Маркузе, а також інтерпретації ідей про шляхи виходу з ситуації. Взагалі, ідеї Маркузе, знайшли своє відображення в суспільстві переважно серед молодих людей, як мені здається, зовсім не випадково, адже автор говорив про молодь, як про новий революційний клас і закладеній в них «інстинктивній відмові», а самі молоді люди бачили в цьому гаслі – опору і виправдання своїм деліквідним діям, прикладом можуть служити Травневі події у Франції 1968, які призвели до зміни влади, але не системи.[32]

Однак варто звернути увагу на гасла, які по суті і є інтерпретаціями «Відмови»: «Ми не хочемо жити в світі, де за впевненість у тому, що не помреш з голоду, платять ризиком померти з нудьги» і т.д. Але вже в 1970-ті роки в русі Нових лівих і їх відгалужень настала ідейна криза та вони зійшли нанівець.

Таким чином, наповнені утопізму роботи Маркузе знайшли свій відгук саме там, де і хотів автор, але зараз ці ідеї здаються трохи наївними, проте, аналіз гострих соціальних проблем буде актуально в деякій мірі для більшості сучасних пост індустріальних товариств.

Підводячи висновки у цьому розділі ми поставили завдання розглянути класичну політичну доктрину лівого екстремізму, де вказали її основні складові. Особливу увагу приділили антикапіталістичним і антисоціалістичним ідеям Франкфуртської школи та ідеям Гербертам Маркузе з роботи «Одновимірна людина». Адже вважаємо що вони справили найбільший вплив на формування і розвиток політичної доктрини лівих екстремістів.

Розділ 3. Особливості сучасного етапу трансформації лівого екстремізму

1.1 Особливості політичної доктрини сучасного лівого екстремізму

Вістря ідеології сучасних європейських ліворадикальних течій спрямоване, насамперед, на протидію глобалізації, інформаційному тоталітаризму, руйнуванню екологічного середовища проживання населення передових країн.

Це ми бачимо на прикладі руху антиглобалістів. Політична доктрина яких включає такі ідеї:

1. зміцнення солідарності національних сил діючих в різних країнах, що борються проти неоліберальної експансії, масового наступу на соціальні права громадян;
2. демократичний контроль над фінансовими та іншими ринками, введення спеціального оподаткування фінансових операцій, так званого «Податку Тобіна», який дав би світу кошти, достатні для вирішення протягом 10 років цілого ряду проблем найбільш бідних країн;
3. Відміну боргів країнам «третього світу»;
4. демократичний контроль над діяльністю МВФ, Світового банку;
5. заборона примусової праці, дискримінації працівників за національною та іншими ознаками, подвійній експлуатації іммігрантів і т. п.;
6. створення системи стабільного гарантованого перерозподілу частини світового багатства (в першу чергу доходів ТНК і інших найбільших корпоративних структур) на користь найбідніших верств населення Землі;
7. введення єдиних екологічних норм, рівномірний розподіл тягаря забруднення навколишнього середовища між різними країнами; гуманізація взаємин між людьми, суспільством і природою; [3]

Політичну доктрину лівих екстремістів на сучасному етапі можна охарактеризувати також і через ідеї і діяльність які вони заклали в «рух антифашистів»

Найбільш радикальні ідеї яких зараз набирають величезну популярність, зокрема це:

1. легалізація всіх видів наркотичних речовин;
2. легалізація статевих відхилень (ЛГБТ);
3. захист прав різноманітних «меншинств»;
4. боротьба проти інститутів держави і суспільства.;
5. боротьба з «правими» рухами. [2]

Таким чином, цілі, внутрішні причини і завдання екстремістів можуть бути абсолютно різні, але, незважаючи на це, теоретично ми можемо звести їх до декількох видів цілей: це екстремізм як необхідність примусової дипломатії, екстремізм як війна за свої ідеали і екстремізм як провісник нового світопорядку.

Якщо розглянути першу мету– екстремізм як примусова дипломатія, – то при її використанні екстремізм сприймається як можливість захищати слабкі або нечисленні угруповання, яким не дають можливості для відстоювання своїх інтересів законними шляхами, тобто фактично– заклик до відновлення справедливості і виправдання своїх дій тим, що інших варіантів відстояти свої інтереси немає.

Рівень насильства, який використовується екстремістським угрупованням, є строго обмеженим і пропорційним цілям, поставленим перед екстремістами. В результаті екстремізм сприймається як одна з форм цілком законного виду діяльності-дипломатії. Друга мета – екстремізм як війна за свої ідеали, по суті є закликом до відстоювання власної індивідуальності і боротьби за свою самобутність, що також досить привабливо для молодого покоління, у

якого самовираження є одним з основних життєвих пріоритетів.

На відміну від попереднього обґрунтування екстремізму, привикористанні цієї доктрини рівень насильства не обмежується ніякими рамками, оскільки чим більшою шкодою буде завдано опонентам, тим більша з'являється свобода для самовираження і тим більше людей зможуть проповідувати ті ідеали, що є екстремісти.

Таким чином, це обґрунтування є одним з найпопулярніших серед екстремістів, одночасно з цим, одним з найбільш руйнівних своїх наслідків. І, нарешті, третя мета – екстремізм як провісник нового світопорядку – стверджує екстремізм як найбільш швидкий і прямий шлях до зміни існуючої реальної дійсності до переходу в нову епоху, в якій насильство буде неприпустимим. Тобто екстремізм – це тимчасовий і вимушений захід для переходу в нове суспільство. Але для того щоб побудувати нове суспільство, необхідно дощенту зруйнувати всі напрацювання попереднього. Отже, опонент і його позиція підлягають повному знищенню. [34]

Метою екстремістів лівого крила на сучасному етапі є боротьба з капіталізмом як джерелом криз, каталізатором воєн, расизму, стихійних лих і соціальної нерівності. Тактику лівих можна охарактеризувати як нанесення максимального майнового і людського збитку під час проведення масових демонстрацій, в тому числі організованих представниками іншого політичного спектру.

1.2. Політична практика сучасного лівого екстремізму

Сучасний лівий екстремізм, як і тероризм, видозмінився і набув ще більш законспірованої форми і методів. Завдяки проведенню керівництвом провідних країн внутрішньої політики, в тому числі і в інформаційній сфері, екстремізм сприймається сучасному суспільстві лише у негативному, чужому світлі.

В даний час забезпечення розвитку культури, традиційних культурно-моральних цінностей, їх захист, а також боротьба з екстремістською діяльністю є одними з основних пріоритетів стратегії національної безпеки ряду провідних країн.

Незважаючи на проведену світовою спільнотою зовнішню політику, спрямовану в першу чергу на боротьбу з міжнародним тероризмом, лівоекстремісти різного штибу завойовують все нові простори і території. Екстремізм і тероризм не мають національності та релігії, та є лише приводом для створення розколу у суспільстві і формування в ньому деструктивних осередків.[11]

Пройшовши поріг тисячоліття, проблема лівого екстремізму в суспільстві пристосувалась до нових реалій сучасного світу.

Прояви екстремістської поведінки в суспільстві ми спостерігаємо, наприклад: серед футбольних фанатів і антиглобалістів, серед віруючих і представників музичних течій. Загроза екстремізму виникає в будь-якій ситуації, коли людей можна по якійсь важливій для них ознаці поділити на «своїх» і «інших», і при цьому дії «інших» створюють враження небезпеки для «законних інтересів» своїх. Яка завгодно різниця між людьми може при тих чи інших умовах стати причиною конфлікту.[8]

Духовні цінності та життєві орієнтири сучасної молоді, зважаючи на властиву сприйнятливості до одержуваної інформації ззовні, юнацького максималізму і тяги до самовираження в суспільстві, найчастіше спотворюються і залучені на бік лівоекстремістів молоді люди, як правило, не усвідомлюють реально складену

навколо них картину і не передбачають наслідки діяльності, в яку вони втягнуті.

Аналізуючи події в період з 1991 року і по теперішній день, можна з упевненістю вказати властиві найбільш істотні риси лівого екстремізму сучасності:

1. вибір силових варіантів для вирішення життєвих завдань;
2. прагнення йти до мети найкоротшим шляхом;
3. зниження чутливості до болю і втрат;
4. повне заперечення можливого консенсусу;
5. відносно низькі показники інтелекту;
6. нерозбірливість у засобах досягнення поставлених цілей;
7. затятий егоїзм;
8. яскраво виражений соціальний маргіналізм.

XXI століття це – століття активної інформатизації, роботизації та розвитку новітніх технологій. Сучасне суспільство вже неможливо уявити без віртуального спілкування в різних соціальних мережах, форумах, блогах, і спільнотах.

Разом з тим це і епоха нових загроз, при яких соціум стикається з проблемами в області забезпечення особистої безпеки, невідомі раніше, але створюють реальні загрози життю і психологічному здоров'ю підростаючих поколінь молодих людей. Використовуючи повсюдну «залежність» молоді від віртуальної реальності адептами екстремізму, що фактично опинилися поза законом, розв'язана негласна війна в практично невідконтрольному кіберпросторі – глобальній мережі інтернет. Інтернет фактично став таким зручним полем функціонування і поширення екстремістських ідей, поглядів і навіть організацій екстремістської спрямованості.[5] До основних видів і цілей лівих «кіберекстремістів» можна віднести:

1. Залучення до своїх лав нових adeptів, прихильників, їх психологічна обробка, підготовка та вивчення, а також подальша вербування і втягування в протиправну діяльність.

2. Інформаційне забезпечення – створення груп, блогів, спільнот, обговорення в них суміжних, прикордонних тим. Доведення та обговорення потрібної, спотвореної в заданому руслі інформації.[21]

Ще одним наслідком поширення інформаційного екстремізму лівих є зміна самої структури їх угруповань. Якщо раніше всередині одного угруповання або осередку простежувалася сувора ієрархія, то сьогодні за рахунок розвитку засобів зв'язку екстремістське угруповання може дозволити собі мережеву форму.

Тобто над екстремістами не стоїть один харизматичний лідер, який диктує ідеологію і стратегію всьому угрупованню, навпаки, сьогодні існують численні лідери навіть всередині одного угруповання, які розсіяні по великій території і кожен з яких володіє власними джерелами фінансування.

У підсумку, можливість передбачити і протидіяти подібному виду екстремістських угруповань у багато разів знижується. Але з іншого боку, виникнення і поширення подібної мережевої структури робить екстремістське угруповання вразливим для атак, спрямованих на руйнування комунікацій між осередками угруповання.[8]

Таким чином, на перший погляд, інтернет-технології надають лівим екстремістам унікальну можливість ведення інформаційної війни з державою та опонентами методом безпосереднього і безконтрольного поширення своїх ідей, гасел, закликів у вигляді звернень до широкої аудиторії через сайти, форуми і чати, файлообмінні мережі.

Варто відзначити також, що, незважаючи на зусилля різних структур, які намагаються закрити подібні джерела інформації за великим рахунком екстремістські ресурси в Інтернеті при грамотному їх розміщенні за межами різних країн оперативно ліквідувати досить складно, так як треба зв'язатися з

представниками влади тієї країни, де розташований обслуговуючий екстремістів сервер.

Дані зусилля вимагають великої кількості часу, а також фінансових витрат, і навіть у разі виконання цих необхідних деталей успіх по боротьбі з поширенням інформації того чи іншого роду не гарантується.

Навіть швидке ознайомлення з каталогом ресурсів радикалів в тій же російській мережі показує, що багато з сайтів розташовані за межами зони доступу. А також спантеличує засилля виключно мережевих проєктів, що знайшли живе середовище в мережі інтернет. У зв'язку з цим зростає роль служб, відповідальних за безпеку держави.[21]

В даний час очевидно, що кількість лівих, які використовують інтернет як найдоступніший спосіб для пропаганди своїх ідей і закликів до тероризму, збільшується. Власники подібних сайтів розуміють, що їх діяльність незаконна, тому намагаються по максимуму убезпечити себе. Для цього вони не тільки намагаються приховати сайт від пошукових систем, але і розміщують його на закордонних серверах, щоб ускладнити слідчим пошук власника нелегального ресурсу.

Таким чином, необхідно ще раз підкреслити, що в сучасних умовах зростає потенціал лівого кіберекстремізму і кібертероризму як способу вирішення політичних, соціальних і економічних проблем. Все частіше від окремих екстремістів або груп чуються заяви з погрозами про знищення або виведення з ладу об'єктів життєзабезпечення, житлового фонду, промислових підприємств.

Очевидно, що навіть без висунення вимог політичного характеру подібні виступи здатні різко дестабілізувати політичну обстановку, стати спусковим гачком для проведення організованих або стихійних несанкціонованих масових виступів, що неминуче призводить до істотного зниження рівня легітимності влади.[21]

Нові проблеми, що постали перед суспільством на сучасній стадії, породили і нові аспекти протесту. Зрозуміло, постіндустріальний екстремізм

потребує окремого докладного дослідження, тут же відзначимо лише деякі аспекти.

Парадоксально, але розвиток Інтернету, що дає правлячим елітам унікальний шанс з управління масовою свідомістю населення, значно вплинуло на ефективність і масовість лівоекстремістських акцій. Прикладом можуть служити молодіжні хвилювання 18 червня 1999 року.

У цей день (саміт «Великої вісімки») ліворадикальна молодь у всіх великих столицях європейських держав, скоординувавши свої акції з всесвітньої мережі, влаштувала одночасну акцію протесту, масштаби якої Старий світ не бачив за часів «студентської революції» 1968 року.

Сформувався протестний інтернаціональний шар молоді, що курсує за лідерами провідних країн і найбільших міжнародних концернів по всьому світу, з легкістю влаштовуючи акції протесту, і в США, і в Чехії, і в Австралії. Як правило, це люди із заможних, хоча і не найбагатших сімей, які завдяки спеціалізованим сайтам та інформаційним розсилкам можуть слідкувати за політичними та економічними змінами у світі, координуючи та уточнюючи свої акції, концентруючи сили в потрібний момент і в потрібному місті планети. [18] Проблема в тому, що екстремізм і ультраліві об'єднання як явища змінюються разом з суспільством, економікою і політикою, тому лівий екстремізм завжди розглядається у вигляді конкретного випадку і на конкретній території. Беручи до уваги наявні знання про ультралівий екстремізм, можна сформулювати наступне визначення:

Ультралівий екстремізм - це поведінка і мислення на межі допустимого в суспільстві, з тенденцією переходу цієї межі, характерне для рухів, груп і організацій (рідше окремих осіб); основною метою ультралівих екстремістів є досягнення справедливості і рівності в суспільстві шляхом застосування насильства, що робить це явище небажаним в умовах сучасної демократії. [6, ст. 195] Незважаючи на твердження деяких теоретиків, що позиція ультралівого екстремізму за останні два десятиліття і до сьогоднішнього дня найбільш слабка порівняно з іншими гілками екстремізму, не зовсім можна

погодитися з цим. Ми вважаємо, що ультраліві взагалі, а особливо їх екстремістський варіант, набирають сили завдяки глобалізації та нестабільній економічній ситуації, зумовленій глобальною економічною кризою.

Сьогодні, на думку У. Бакеса, позиції ультралівих в Німеччині слабші, ніж в 1960-х роках, коли, за деякими оцінками, в цій країні налічувалося близько 102 000 лівих екстремістів. Серед них домінували "К-групи" (K-Gruppen) 1, які організували протести в 1968 році. Про те, що німецькі ультраліві екстремісти «не сплять» і зараз, говорять бомби, закладені організацією, яка називає себе «Гекла» 10 листопада 2011 року на залізничному вокзалі в Берліні. Екстремісти заклали бомби на знак протесту проти залучення Німеччини в конфлікт в Афганістані.

Ультралівіекстремістизміцнюютьсвоїпозиціївсвітівмірузростанняекономічнихісоціальнихпроблем.

Ультралівійтероризмязквипаформаультралівоекстремізмузареєстрованийв 2008 роціІталії, ГреціїтаІспанії. Правда, в цих країнах існує також довга і міцна традиція ультралівих рухів (особливо в Греції). Відзначимо, що ультралівий екстремізм найбільш яскраво виражений в країнах, що мають фінансові проблеми і знаходяться на межі банкрутства, як у випадку Іспанії та Греції.

Сьогодні ультраліві екстремісти особливо налаштовані проти держави, яка прагне вводити заходи жорсткої економії, які зазвичай вражають найбільш вразливі верстви населення.

В Іспанії ультралівий рух «Відчайдушні» (Indignados) організував демонстрації у всіх великих містах на знак протесту проти заходів жорсткої економії, банків і неуспішної фінансової політики. Indignados є лише частиною більшого міжнародного руху під назвою Occupy Movement. На сайті цього руху розміщені дані про те, що 169 його підрозділів розташовано по всьому світу і об'єднано спільною метою — боротьбою з транснаціональними корпораціями і зростаючою економічною нерівністю.[14]

Метою екстремістів лівого крила є боротьба з капіталізмом як джерелом криз, каталізатором воєн, расизму, стихійних лих і соціальної нерівності. Тактику лівих можна охарактеризувати як нанесення максимального майнового і людського збитку під час проведення масових демонстрацій, в тому числі організованих представниками іншого політичного спектру.

Яскраво можемо побачити це на прикладі коли Прихильники антиглобалістських організацій влаштували погром у Гамбурзі під час саміту G20 в 2017 році. Свою акцію вони назвали «Ласкаво просимо в пекло». Де в ході погромів постраждали 111 поліцейських.[16]

Глобалізація відкрила не тільки нові горизонти демократизації сучасного світу, а й привела до виникнення нових вузлів суспільних протиріч і больових точок демократичної системи. Більш того, вона веде до активізації агресивного, лівоекстремістського початку в рухах соціального протесту, до утвердження в ньому прихильності тактиці насильницьких, радикальних дій.[23]

В кінці ХХ початку ХХІ століття ліві екстремісти починають тісно пов'язуватись із рухом антиглобалістів.

Антиглобалізм - політичний рух, спрямований проти певних аспектів процесу глобалізації в її сучасній формі, зокрема проти домінування глобальних транснаціональних корпорацій і торгово-урядових організацій.

Учасники антиглобалістського руху виступають не проти глобалізації як такої, а проти її конкретної моделі - глобалізму, що передбачає створення суспільства, керованого за єдиними правилами зі світового центру.[33]

Прийнято вважати, що антиглобалізм зародився у Франції. У червні 1998 року кілька французьких видань, громадських асоціацій і профспілок об'єдналися в Асоціацію громадян за оподаткування фінансових операцій. Вони виступали за введення податку на фінансові операції, який би йшов на підняття та допомогу економікам бідних країн Третього світу, та за списання боргів країн що розвиваються. Ліві екстремісти принесли у цей рух радикальні методи боротьби. [26]

Активісти антиглобалістських організацій всіляко підкреслюють

ненасильницький характер своїх виступів, але внаслідок багат шаровості руху та популярності ліво екстремістів, великі акції та виступи завжди закінчуються масовими заворушеннями. У 90-х роках ХХ століття створюється основа для створення ідеології руху на базі літератури, що викриває негативні наслідки глобалізації. Причому вона виникає в різних точках Землі і являє собою схожі висновки, до яких приходять автори.[20] «Біблією антиглобалізму» стала книга Тоні Негрі і Майкла Хардта «Імперія» (2000). Як відзначають ці автори, в наші дні «капітал воістину став усім світом.» [26]

Перші великі вуличні заворушення сталися в грудні 1999 року в Сіетлі, де на вулиці вийшли близько 50 тисяч осіб під загальним гаслом "Мобілізація проти глобалізації". Антиглобалісти, феміністки і профспілки хотіли перешкодити учасникам зустрічі Світової організації торгівлі. Поліція Сіетла була змушена застосувати спецзасоби, включаючи кийки і перцеву суміш, щоб звільнити проїжджу частину вулиці від провідних сидячу акцію протесту демонстрантів. Були заарештовані понад 500 чоловік, в місті вводили комендантську годину.

Насильством був відзначений так званий "карнавал проти капіталізму", проведений в Сіті, діловому районі Лондона, 18 червня 1999 року. Десятки активістів були арештовані, близько 150 людей отримали поранення.

У вересні 2000 року в Празі під час саміту МВФ і Світового банку в протестах брали участь близько 20 тисяч чоловік. Демонстранти, озброєні камінням і пляшками із запальною сумішшю, вступили в бій з поліцією у пражського Конгрес-центру, в якому проходив саміт.[16]

Такі дії лівих приводять до жорсткої відповіді зі сторони влади наприклад після протестів у Гамбурзі проти саміту G20 Правляча коаліція Німеччини ініціює створення загальноєвропейського реєстру лівих екстремістів, щоб допомогти запобігти повторенню зіткнень, аналогічних тим, що відбулися під час саміту.

Політики вважають, що база даних дозволить їм зупинити радикалів на кордоні. «Незбагненні і жорстокі прояви насильства показують, що в Німеччині

існує дуже активне ліве екстремістське середовище, як і в багатьох інших європейських країнах» - наводить газета слова представника Християнсько-демократичного союзу з питань політики безпеки Стефана Майєра.

Член Президії ХДС Єнс Шпан зазначив, що загроза з боку лівих радикалів у Німеччині довгий час недооцінювалася, оскільки основна увага влади була зосереджена на боротьбі з правими екстремістами. Європол за підсумками заворушень в Гамбурзі розводить руками — точними даними кількості учасників акцій протесту і їх організаторами не володіє. Є цифри Міністерства внутрішніх справ Німеччини за 2016 рік — в країні налічується понад 28 тисяч лівих екстремістів. А кількість тих лівих, хто схильний до насильства, зросла за останній рік на 10%.

Серед безлічі вкрай лівих груп, що діють в Європі, експерти виділяють три категорії: комуністи, які дотримуються вчень Маркса і Леніна; анархісти; так звані «автономні» радикали, які пов'язані з такими громадами, як Rote Flora в Гамбурзі або відома Christiana в Копенгагені. Всіх їх об'єднує категоричне неприйняття капіталістичної моделі розвитку економіки. При чому в поняття «капіталізм» ліві включають загальний спектр сучасних проблем — від соціальної несправедливості і воєн до правого екстремізму, расизму і руйнування навколишнього середовища.

Велике значення в діяльності лівих екстремістів в сучасному світі відіграє «рух антифашистів» який зібрав під собою величезну групу лівих різних мастей.

Прихильники, як правило, просувають свої погляди, стверджуючи, що публічна демонстрація фашистських, расистських і ультраправих ідей веде до переслідування маргінальних людей, включаючи расові меншини, жінок і членів ЛГБТ-спільноти.

Багато членів «Антифа» також беруть участь в мирних формах організації спільнот, але вони вважають, що використання насильства виправдано через їх погляди на те, що, якщо расистським або фашистським групам буде дозволено вільно організовуватися, то це неминуче призведе до насильства проти

маргіналізованих спільнот.[35]

Марк Брей, професор історії в Дартмутського коледжу, який написав про рух АНТИФА в своїй книзі «Антифашистський довідник» за 2017 рік, розповів, що більшість членів руху «щиро підтримують бойову самооборону проти поліції і цілеспрямоване знищення поліції і капіталістичної власності».

Це, скоріше, ідеологія, яку поділяють деякі групи людей, ніж типова структурована організація з чіткою ланцюгом командування.

Як правило, члени Антифа одягнені в чорний одяг з особами, прихованими масками, які не ухиляються від насильства і вважають, що знищення власності є праведним політичним виразом, тому що «вірять, що еліти контролюють уряд і ЗМІ».[2]

Рух не є однорідним – кінцеві цілі можуть бути різні в залежності від групи або особистості. Деякі групи або організації проводять вуличні акції (мітинги, ходи і пікети), конференції, форуми, кінопокази, дискусії та графіті-акції. Інші можуть вдаватися до незаконних методів боротьби, що включає в себе зрив і блокування, в тому числі і насильницькими методами, заходів ультраправих організацій, знищення їх символіки, атрибутики, побиття активістів і ін.[22]

У цьому розділі нами було розглянуто політичну доктрину та практику лівого екстремізму на сучасному етапі. Безумовно як висновок можемо сказати що лівий екстремізм трансформувався та пристосувався до сучасних реалій життя. Можемо зазначити використання лівими у їх боротьбі сучасних технологій та інтернету, роль яких невпинно росте з кожним роком. Також зазначили найрізноманітніший спектр ідей та цілей за які виступають і пропагують лівоекстремісти. Якщо раніше ліві екстремісти більше робили акцент на боротьбі за права робочого класу, студентів, антивоєнні протести тощо, то зараз їх фронт розширився: ідеї антифашизму, права ЛГБТ, екоактивізм, антиглобалістських рух і.тд.

Висновки

Мета нашої кваліфікаційної роботи полягала в тому щоб з'ясувати сутність та особливості трансформації доктрини лівого екстремізму. Яка все більше й більше набирає обертів у сучасному світі. Проведена в цьому дослідженні робота дозволила нам краще розкрити сутність доктрини лівого екстремізму та її історичний шлях а також подальший розвиток у майбутньому.

У першому розділі нашої кваліфікаційної роботи ми дослідили особливості становлення лівого екстремізму.

Де, по-перше, визначили зміст поняття «лівий екстремізм». Лівий екстремізм є соціально-політичне явище, виражене в прагненні певних політично активних груп соціуму або окремих індивідів знищити існуючу політичну систему та створити «справедливе» на їх думку суспільство.

Розкрили ідейні витoki політичної доктрини лівого екстремізму. Які полягали в таких основних постулатах: руйнування існуючої державної системи та створення декларованого справедливого суспільства на основі ідей і запозичень як з соціалістичних і комуністичних концепцій, так і зі своїх нових ідей.

Розглянули лівий екстремізм як теоретико-філософську течію. Та зробили висновок: що цей напрям підводить теоретичну базу під діяльність різних ліворадикальних політичних, і навіть терористичних рухів. Основні ідеї взяті у таких мислителів як Г.Маркузе, В.Райха, Т.Адорно та інших. Прийшли до висновку що ліві екстремісти у своїй політичній боротьбі не сприймають ніякі компроміси, ніякі поступки, легко йдуть на втрати й жертви

У ході дослідження ідейних витоків політичної доктрини лівого екстремізму, ми дійшли до того, що боротися за знищення існуючої системи вони готові будь-якими засобами, аж до збройних повстань і заколотів. Їх метою є – безкомпромісна боротьба за світову революцію.

По-друге, визначили особливості становлення політичного руху лівого екстремізму. Та прийшли до висновків що велику роль у становленні лівого екстремізму як політичного руху відіграла поява в 60-х роках ХХ століття руху «нових лівих» який об'єднав велику кількість бунтуючої молоді та дав їм нові цікаві ідеї.

У другому розділі ми досліджували основні складові класичної політичної доктрини лівого екстремізму.

Де, по-перше, розглянули антикапіталістичні та антисоціалістичні ідеї Франкфуртської школи у доктрині лівого екстремізму. А саме ідеї: Фромма, Маркузе, Адорно, Хабермас – які, виступали з критикою високорозвиненого індустріального суспільства, та почали перегляд традиційних марксистських ідей що вилилось у течії неомарксизму, який прямо вплинув на рух «нових лівих». Науковці вбачали в технічному прогресі інститут репресивного придушення культури. А лівий екстремізм ними трактується як практичне вираження теорій неомарксизму.

По-друге, розкрили вчення про «Одновимірну людину» Герберта Маркузе в політичній доктрині лівого екстремізму. У своїй програмній роботі «Одновимірна людина», що вийшла в світ в 1964 році, Маркузе піддав цінності сучасної цивілізації критичній переоцінці. Він виявив недоліки і вади капіталістичного суспільства добробуту і заклав теоретичний фундамент студентських рухів західних країн в 1960-і роки і руху нових лівих. Ідеї Маркузе здобули на той час шалену популярність як в русі «нових лівих» в Європі так і в лівій молоді США.

«Одновимірна людина» Маркузе справила значний вплив на розвиток лівоекстремістської контркультурної думки другої половини ХХ століття. Робота і в наш час викликає великий інтерес у лівій молоді.

У третьому розділі ми розглянули особливості сучасного етапу трансформації лівого екстремізму. Де вирішили декілька завдань:

По-перше, ми визначили особливості політичної доктрини сучасного лівого екстремізму. Розглянувши їх на прикладі ідей закладених в рухах

«антиглобалістів» та «антифашистів». Та прийшли до висновків що авангард ідеології сучасних європейських ліворадикальних течій спрямований, насамперед, на протидію глобалізації, інформаційному тоталітаризму, руйнуванню екологічного середовища проживання населення передових країн, боротьбу за права національних меншин та ЛГБТ, а також в протидії правим рухам.

На основі чого дійшли до висновку що можна впевнено стверджувати те що антиглобалісти та антифашисти є на даний момент основними платформами діяльності лівих екстремістів.

Які об'єднують під собою мільйони людей і збирають десятки а то і сотні тисяч протестуючих учасників найрізноманітніших акцій, не беручи до уваги інші дрібні відгалуження від них. Ці рухи вирізняються широким спектром дій та ідей, але попри це знаходяться достатньо поряд один з одним та ситуативно перетинаються між собою. Прихильники яких навіть можуть перебувати як серед антиглобалістів так і в антифашистів, одночасно.

По-друге, ми проаналізували політичну практику лівих екстремістів на сучасному етапі. Де розкрили потенціал використання сучасних інформаційних технологій лівими, задля пропаганди своїх ідей і залучення нових послідовників. Успіхи в цій сфері, показує насамперед стрімке зростання прихильників лівих екстремістів за останні десять років, це стало настільки помітно що у Європейському Союзі заговорили про створення електронних баз зі всіма лівими організаціями та їх членами, задля покращення безпекової ситуації у ЄС.

Та дійшли до висновку що метою екстремістів лівого крила сьогодення є боротьба з капіталізмом як джерелом криз, каталізатором воєн, расизму, стихійних лих і соціальної нерівності. Антифашисти та антиглобалісти як основні представники лівих екстремістів постійно залучаються до різноманітних акцій та протестів по всьому світу.

І хоча вони декларують прихильність мирному протесту, проте в більшості випадків великі акції переростають в неконтрольоване насилля та

боротьбу з представниками силового боку влади. Як наприклад ми це описали через події у Гамбурзі під час саміту G7. Тактику лівих ми можемо охарактеризувати як нанесення максимального майнового і людського збитку під час проведення масових демонстрацій, в тому числі організованих представниками іншого політичного спектру.

Список використаної літератури і джерел

1. Базаркина Дарья Юрьевна Борьба с ультралевым терроризмом в ЕС: коммуникационное сопровождение (на опыте ФРГ и Греции) // Государственное управление. Электронный вестник. 2012. №33. За посиланням: <https://cyberleninka.ru/article/n/borba-s-ultralevym-terrorizmom-v-es-kommunikatsionnoe-soprovozhdenie-na-opyte-frg-i-gretsii>
2. Беликов С. Антифа. Молодежный экстремизм в России ООО Издательство «Алгоритм» 2012 год за посиланням: <https://www.litmir.me/br/?b=573443&p=1>
3. Денчев К. Феномен антиглобализма. М., 2005. С. 121. за посиланням: <http://ecsocman.hse.ru/data/2012/03/13/1269114376/3.pdf>
4. Деревянченко Ю.И Герберт Маркузе и стратегия новых левых Вестник НГУ. Серия: Философия. — 2010. — Том 8. — № 3. — С. 145–151. за посиланням: https://www.academia.edu/7933500/Деревянченко_Ю_И_Герберт_Маркузе_и_стратегия_новых_левых
5. Диль В.А. Тенденции развития современного экстремизма: молодежный и информационный экстремизм // Известия ТПУ. 2009. №6. За посиланням: <https://cyberleninka.ru/article/n/tendentsii-razvitiya-sovremennogo-ekstremizma-molodezhnyy-i-informatsionnyy-ekstremizm>
6. Дьорич М. Идеологические и коммуникационные аспекты современного ультралевого экстремизма и терроризма // Государственное управление. Электронный вестник. 2015. №53. За посиланням: <https://cyberleninka.ru/article/n/ideologicheskie-i-kommunikatsionnye-aspekty-sovremennogo-ultralevogo-ekstremizma-i->

terrorizma

7. Жуковский А.Г Неомарксизм: возможности и результаты применения в политологии // Russian Journal of Education and Psychology. 2012. №1. За посиланням: <https://cyberleninka.ru/article/n/neomarksizm-vozmozhnosti-i-rezultaty-primeneniya-v-politologii>

8. Зайцева И.А Молодежные субкультуры: – Елец: Елецкий государственный университет им. И.А. Бунина, 2016. – 206 с. ISBN 978-5-94809-891-3: За посиланням: https://elibrary.ru/download/elibrary_28372793_85586984.pdf

9. Зинурова Р. И., Тузиков А. Р. Экстремизм в мировом пространстве: теоретико-методологический аспект // Вестник Казанского технологического университета. 2011. №17. За посиланням: <https://cyberleninka.ru/article/n/ekstremizm-v-mirovom-prostranstve-teoretiko-metodologicheskij-aspekt>

10. Кетов А.Р. Методологические подходы к определению политического экстремизма в условиях парламентаризма // Известия РГПУ им. А. И. Герцена. 2011. №131. За посиланням: <https://cyberleninka.ru/article/n/metodologicheskie-podhody-k-opredeleniyu-politicheskogo-ekstremizma-v-usloviyah-parlamentarizma>

11. Кожушко Е. Современный терроризм. Аналіз основних напрямів. – Мн.: Харвест, 2000. – 447с.

12. Кочнев С.С. Феномен терроризма и экстремизма как объект научного анализа // Гуманитарные и социальные науки. 2018. №1. За посиланням: <https://cyberleninka.ru/article/n/fenomen-terrorizma-i-ekstremizma-kak-obekt-nauchnogo-analiza>

13. Марков Борис Васильевич Незавершенная революция: политическая философия Франкфуртской школы // Вестник СПбГУ. Философия и конфликтология . 2018. №1. За посиланням: <https://cyberleninka.ru/article/n/nezavershennaya-revoljutsiya-politicheskaya-filosofiya-frankfurtskoy-shkoly>

14. Маркузе Г. Одномерный человек М.: REFL-book, 1994.- 368 с. За посиланням: https://platona.net/load/knigi_po_filosofii/frankfurtskaja_shko

[la/gerbert markuze odnomernyj chelovek perev a judina/57-1-0-347](https://cyberleninka.ru/article/n/analiz-raboty-g-markuze-odnomernyy-chelovek)

15. Матвеев Михаил Сергеевич, Моисеева Мария Борисовна, Дорофеев Денис Николаевич Анализ работы г. Маркузе "Одномерный человек" // Проблемы науки. 2018. №1 (25). За посиланням:
<https://cyberleninka.ru/article/n/analiz-raboty-g-markuze-odnomernyy-chelovek>
16. Митева В.В К истории зарождения антиглобалистского движения // Вестник Московского университета. Серия 12. Политические науки. 2011. №1. За посиланням: <https://cyberleninka.ru/article/n/k-istorii-zarozhdeniya-antiglobalistskogo-dvizheniya>
17. Михайловский В.С. Основные направления неомарксистской политической теории // Молодежный сборник научных статей «Научные стремления». 2014. №9. За посиланням:
<https://cyberleninka.ru/article/n/osnovnye-napravleniya-neomarksistskoy-politicheskoy-teorii>
18. Морозов И.Л. Политический экстремизм - леворадикальные течения. Учебное пособие для студентов и аспирантов. – Волжский, Издательство ВФ МЭИ, 2002. - 70 с. За посиланням:
<https://antiterror.today/images/docs/Politicheskij%20exstremizm.pdf>
19. Ночвина Б.А. Теория и практика левого радикализма в Германии // Наука. Мысль: электронный периодический журнал. 2017. №1-1. За посиланням: <https://cyberleninka.ru/article/n/teoriya-i-praktika-levogo-radikalizma-v-germanii>
20. Орлов Г. П. Антиглобалистские движения современности. Идеология «Альтерглобализма» // Дискуссия. 2011. №10. За посиланням:
<https://cyberleninka.ru/article/n/antiglobalistskie-dvizheniya-sovremennosti-ideologiya-alterglobalizma>
21. Панталева Н.С., Пархитько Н.П. Кибертерроризм и киберэкстремизм как современные угрозы национальной и международной безопасности // Юридическая наука. 2019. №3. За посиланням:
[https://cyberleninka.ru/article/n/kiberterrorizm-i-kiberekstremizm-kak-](https://cyberleninka.ru/article/n/kiberterrorizm-i-kiberekstremizm-kak)

[sovremennye-ugrozy-natsionalnoy-i-mezhdunarodnoy-bezopasnosti](#)

22. Петров Андрей Владимирович Экстремизм: понятие и виды в современной России // Гуманитарные, социально-экономические и общественные науки. 2015. №4. За посиланням: <https://cyberleninka.ru/article/n/ekstremizm-ponyatie-i-vidy-v-sovremennoy-rossii>
23. Пилиппович Оксана Владимировна Движение антиглобалистов (альтерглобалистов) как ответ на культурные трансформации современности // Историческое обозрение. 2007. №8. За посиланням: <https://cyberleninka.ru/article/n/dvizhenie-antiglobalistov-alterglobalistov-kak-otvet-na-kulturnye-transformatsii-sovremennosti>
24. Римский А. В., Артюх А. В. Экстремизм и терроризм: понятие и основные формы проявления // НОМОТНЕТІКА: Філософія. Соціологія. Право. 2009. №16 (71). За посиланням: <https://cyberleninka.ru/article/n/ekstremizm-i-terrorizm-ponyatie-i-osnovnye-formy-proyavleniya>
25. Савчук Вячеслав Сергеевич, Айриян Радмила Сергеевна 1968: «Апокалипсис у ворот», «Социализм с человеческим лицом» и сексуальная революция? // НП/НР. 2018. №4. За посиланням: <https://cyberleninka.ru/article/n/1968-apokalipsis-u-vorot-sotsializm-s-chelovecheskim-litsom-i-seksualnaya-revoljutsiya>
26. Самченко В. Н. Феномен и перспективы антиглобализма // Вестник КрасГАУ. 2011. №1. За посиланням: <https://cyberleninka.ru/article/n/fenomen-i-perspektivy-antiglobalizma>
27. Семенов В.Н Идеология «новых левых» в контексте идей марксизма и анархизм. Академия управления при Президенте Республики Беларусь, ул. Московская, 17, 220050, Минск, 2018 за посиланням: <https://elib.bsu.by/bitstream/123456789/212673/1/426-431.pdf>
28. Скребец Е.С. Некоторые особенности классификации экстремизма на современном этапе развития общества // Ученые записки Крымского федерального университета имени В. И. Вернадского. Юридические науки. 2015. №4. За посиланням:

<https://cyberleninka.ru/article/n/nekotorye-osobennosti-klassifikatsii-ekstremizma-na-sovremennom-etape-razvitiya-obschestva>

29. Соловйова А.С. Історія становлення та теоретична спадщина Франкфуртської школи СоловйоваГілея (науковий вісник): Збірник наукових праць.- К., 2009. Випуск 22 за посиланням: https://shron1.chtyvo.org.ua/Soloviova_Hanna/Istoriia_stanovlennia_ta_teoretychna_spadschyna_Frankfurtskoi_shkoly_1930_1960_rr.pdf
30. Суслонов П. Е. «Левый экстремизм: особенности политической доктрины.» Тамбов: Грамота, 2015. № 3 (53): в 3-х ч. Ч. II. С. 183-185. ISSN 1997-292X. За посиланням: https://www.gramota.net/articles/issn_1997-292X_2015_3-2_49.pdf
31. Хренков Вадим Владимирович Общество потребления и реклама как условия объективации человека: неомарксистское понимание проблемы // Труды БГТУ. Серия 6: История, философия. 2017. №2 (203). За посиланням: <https://cyberleninka.ru/article/n/obschestvo-potrebleniya-i-reklama-kak-usloviya-obektivatsii-cheloveka-neomarksistskoe-ponimanie-problemy>
32. Чирун С.Н Молодёжный политический экстремизм: причины и формы // Вестник Пермского университета. Серия: Политология. 2016. №2. За посиланням: <https://cyberleninka.ru/article/n/molodyozhnyu-politicheskiy-ekstremizm-prichiny-i-formy>
33. Шляпников В.В. Социальная теория антиглобализма // Вестник Омского государственного педагогического университета. Гуманитарные исследования. 2017. №1 (14). За посиланням: <https://cyberleninka.ru/article/n/sotsialnaya-teoriya-antiglobalizma>
34. Ямалитдинов А.А. Экстремизм: его разновидности и формы // Вестник УЮИ. 2016. №4 (74). За посиланням: <https://cyberleninka.ru/article/n/ekstremizm-ego-raznovidnosti-i-formy>

35. Янцен И.Д. Концепция «Одномерного человека» Герберта Маркузе // Международный журнал гуманитарных и естественных наук. 2020. №4-1. За посиланням: <https://cyberleninka.ru/article/n/kontsepsiya-odnomernogo-cheloveka-gerberta-markuze>